

МОДЕЛЬ НАЦІОНАЛЬНО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ І РОСІЙСЬКОЇ МОВ ЯК ІНОЗЕМНИХ У СУЧАСНІЙ ЛІНГВОДИДАКТИЧНІЙ ПАРАДИГМІ

*Зайченко Н.Ф., канд. філол. наук,
Гавриленко Ю.Ю., канд. філол. наук,
Шевченко М.В., канд. філол. наук (Київ)*

У статті висвітлюються домінуючі на сучасному етапі тенденції в інтерпретації поняття «національно орієнтована модель навчання іноземних мов» у контексті взаємодії універсальних і національно специфічних аспектів навчання чужомовного (українського та російського) мовлення носіїв неспоріднених мов. Прослідковано еволюцію поглядів на основний принцип цієї моделі – врахування рідної мови студентів – у сучасному освітньому просторі, а також у зв'язку з корекцією кінцевої мети оволодіння іноземною мовою – навчання спілкування іноземною мовою, на відміну від «навчання іноземної мови». Виявлено суттєві зрушення в предметній віднесеності, змістовому наповненні й дидактико-методичному забезпеченні аналізованої моделі навчання. Особливої уваги надано обґрунтуванню необхідності лінгводидактичної інтерпретації результатів зіставно-типологічних досліджень української та китайської мов із метою визначення потенційних зон інтерференції, виявлення і систематизації труднощів у засвоєнні специфічних особливостей української мови та шляхів їх подолання. Наголошено на методичній доцільності лінгводидактичного опису в напрямку від універсальних смислів, семантико-синтаксичних відношень, комунікативних намірів до національно специфічних форм їх вираження. На основі практичного досвіду авторів статті представлено деякі особливості роботи з китайськомовними студентами – філологами і нефілологами. Констатовано нагальну необхідність створення навчальних матеріалів – «традиційних» та інноваційних – із навчання українського мовлення для носіїв різносистемних мов і типологічно відмінних культур; забезпечення на міжуніверситетському рівні підвищення етнометодичної та етнопедagogічної кваліфікації викладачів української мови як іноземної.

Ключові слова: етнометодика, зіставно-типологічний аналіз, національно орієнтоване навчання, потенційні зони інтерференції, українська та російська мови як іноземні.

Зайченко Н.Ф., Гавриленко Ю.Ю., Шевченко М.В. Модель національно орієнтованого обучения украинскому и русскому языкам как иностранным в современной лингводидактической парадигме. В статье освещаются доминирующие на современном этапе тенденции в интерпретации понятия «национально ориентированная модель обучения иностранным языкам» в контексте взаимодействия универсальных и национально специфических аспектов обучения иностранной (украинской и русской) речи носителей неродственных языков. Прослеживается эволюция взглядов на основной принцип

этой модели – учет родного языка студентов – в современном образовательном пространстве, а также в связи с коррекцией конечной цели овладения иностранным языком – обучение общению на иностранном языке, в отличие от «обучения иностранному языку». Выявлены существенные сдвиги в предметной отнесенности, содержательном наполнении и дидактико-методическом обеспечении анализируемой модели. Особое внимание уделяется обоснованию необходимости лингводидактической интерпретации результатов сопоставительно-типологических исследований украинского и китайского языков с целью определения потенциальных зон интерференции; выявлению и систематизации трудностей в освоении специфических особенностей украинского языка и путей их преодоления. Подчеркивается методическая целесообразность лингводидактического описания в направлении от универсальных смыслов, семантико-синтаксических отношений, коммуникативных намерений к национально специфическим формам их выражения. На основе практического опыта авторов статьи представлены некоторые особенности работы с китайскоязычными студентами – филологами и нефилологами. Констатируется актуальная необходимость создания учебных материалов для носителей разносистемных языков и типологически различных культур; обеспечения на междуниверситетском уровне повышения этнометодической и этнопедagogической квалификации преподавателей украинского языка как иностранного.

Ключевые слова: национально ориентированное обучение, потенциальные зоны интерференции, сопоставительно-типологический анализ, украинский и русский языки как иностранные, этнометодика.

Neonila Zaichenko, Julia Gavrylenko, Myroslava Shevchenko. A model of nationally oriented teaching of Ukrainian and Russian as foreign languages in the modern linguodidactic paradigm. From the moment of its establishment the nationally oriented model of foreign language teaching, subject to certain changes in its theoretical understanding and practical use, has been in the center of linguodidactic studies. The article shows dominating trends in the interpretation of this notion in the context of the interaction between universal and nationally specific aspects of teaching a foreign language (Ukrainian and Russian) to speakers of unrelated languages. The authors trace the evolution of approaches to the main principle of this model, which is taking into account the mother languages of students, in the modern educational environment and in connection with the correction of the final goal of learning a language, i.e. teaching communication in a foreign language. The study revealed essential steps forward in subject relevance, content details, didactic and methodological support of the analyzed model of teaching. Special attention was paid to proving the necessity of linguodidactic interpretation of comparative and typological study results of the Ukrainian and Chinese languages aimed at the determination of potential interference zones, detection and systematization of difficulties in the acquisition of particularities of the Ukrainian language and ways of overcoming them. A shift in the linguodidactic description from universal senses, semantic and syntactic relations, and communication intentions to nationally specific forms of their expression seems to be methodically feasible. The article contains characteristics of typical mistakes of Chinese students made at phonetic, word formation and grammar levels, determined by essential structural and systematic differences between mother and target

languages as well as peculiarities of cognitive, thinking and educational activities of this student group. Prospective for further studies are didactic and methodic processing of results of the comparison between fragments of Ukrainian and nonrelated mother languages of speakers.

Key words: comparative and typological analysis, ethnomethodic, nationally oriented teaching, potential interference zones, Ukrainian and Russian as foreign languages.

Проблеми взаємозв'язку національно специфічного й універсального в умовах спільного до 90-х років минулого століття освітнього простору радянських республік були предметом жвавих дискусій, переважно, методичного плану. У центрі уваги теоретиків і практиків викладання російської мови як нерідної чи іноземної («чужоземної» [3: 75]) перебували питання щодо місця рідної мови учнів у процесі опанування цільової – до якої міри, на яких етапах, для носіїв яких мов, у який спосіб тощо. Із набуттям українською мовою статусу державної і розширенням її соціальних функцій до мови професійного навчання не лише для українських, але й закордонних студентів, входженням її як іноземної до системи славістичної освіти виникла необхідність опрацювання актуальних теоретичних і практичних проблем викладання української мови в іншомовній аудиторії і, зокрема, двох моделей її опису – універсального і національно орієнтованого [7: 57–59].

Початок нового тисячоліття ознаменувався розширенням і високою інтенсивністю інтеграційних процесів, змінивши комунікативно-освітній простір і викликавши, своєю чергою, зрушення – більш чи менш суттєві – і в лінгводидактичній парадигмі, і в національно орієнтованій методиці навчання іноземних мов [8: 41–45].

Аналіз попередніх досліджень. Увага вітчизняних і зарубіжних (російських та китайських) лінгводидактів, як про це свідчать публікації останніх двох-трьох десятиліть (Б. Авраменко, І. Акімова, Т. Балихіна, І. Бобришева, С. Варава, А. Дем'янюк, Т. Іванова, І. Кушнір, О. Левченко, І. Пугачов, Н. Цісар, С. Цимбал, К. Чуваєва та ін.), прикута до таких аспектів національно орієнтованої парадигми навчання іноземних мов: 1. Можливість і доцільність застосування принципу врахування рідної мови при навчанні слов'янської (російської чи української) мови носіїв неспоріднених мов, зокрема типологічно відмінних від них у лінгвальному й культурному планах. 2. Конкретизація узвичаєного

в лінгводидактиці поняття «національно орієнтована методика навчання» в контексті сучасних досліджень із когнітології, етнопсихології, етнопедagogіки, культурології, міжкультурної комунікації тощо і відповідного термінологічного уточнення атрибутивного компонента «національно орієнтований».

3. Дидактико-методичне опрацювання результатів зіставно-типологічного аналізу окремих систем, підсистем контактуючих мов у напрямку від рідної мови до мови, що вивчається, і навпаки; створення на цій основі навчальних матеріалів – підручників, посібників, супровідних курсів з окремих аспектів мови чи видів іншомовного (здебільшого російського) мовлення.

Така багатоаспектність лінгводидактичних досліджень свідчить про сталий інтерес до проблем, пов'язаних із темою нашої розвідки. Слід, проте, зауважити, що порушені питання національно орієнтованої методики навчання студентів-іноземців української мови в закладах вищої освіти (ЗВО) України потребують глибшого осмислення з огляду на її практичне застосування і необхідність певної методичної корекції вивчення української чи російської мови в національно однорідних та національно неоднорідних групах.

Актуальність теми статті визначається, відтак, важливістю національно орієнтованого навчання як однієї з визнаних стратегій оволодіння іноземними студентами українською (російською) мовою, а також необхідністю з'ясувати можливості практичного використання аналізованої моделі в її новітніх інтерпретаціях у процесі навчання представників типологічно й генетично відмінних мов і культур у ЗВО України.

Мета розвідки – з'ясувати й охарактеризувати сучасні інтерпретації поняття «модель національно орієнтованого навчання» української та російської мов у світлі новітніх лінгвістичних та лінгводидактичних парадигм. Для досягнення мети визначено такі **завдання**: 1. Прослідкувати еволюцію поглядів на основний принцип аналізованої моделі – врахування рідної мови в навчанні цільової. 2. З'ясувати можливість застосування означеної моделі в практичному навчанні української та російської мови різних контингентів студентів-іноземців в університетах України. 3. Обґрунтувати дидактико-методичну доцільність опису української мови на основі універсальних смислових категорій та семантико-синтаксичних відношень.

4. Охарактеризувати деякі особливості роботи з китайськомовними студентами в умовах моноетнічного чи поліетнічного освітнього середовища і визначити фактори, що зумовлюють потенційні зони інтерференції.

Виклад результатів дослідження. Поняття «національно орієнтована методика навчання», увійшовши в 60-70-х роках минулого століття в науково-методичний і практичний обіг, зазнало з часом закономірної модифікації відповідно до домінуючих у той чи інший період лінгводидактичних орієнтирів, зміною наукових лінгвістичних парадигм [8: 40–41]. Особливий етап в еволюції поглядів на зміст проаналізованої моделі і практичне застосування її головного принципу – врахування рідної мови у навчанні іноземної – пов'язаний із активізацією досліджень культурологічного, а в подальшому й міжкультурного плану щодо взаємозв'язку і взаємовідношень понять «мова і культура», «мова в культурі» і «культура в мові» (Є. Верещагін, В. Костомаров, С. Воркачов, В. Воробйов, Н. Кулібіна, Ю. Прохоров, І. Пугачов, В. Телія, С. Тер-Мінасова та ін).

Культуроорієнтована спрямованість навчання російської мови як іноземної (РМІ) стала особливо помітною вже в 90-ті роки минулого століття у зв'язку зі зміною комунікативно-освітнього простору і як результат запровадження для іноземців в українських закладах вищої освіти поряд із російською української мови як мови професійного навчання.

Доречно зауважити в цьому контексті, що вже в період становлення лінгводидактики української мови як іноземної (УМІ) увагу викладацької спільноти було повернуто до засадничих положень методологічного й методичного характеру, врахування яких має стати «важливим засобом подолання культурної залежності, етноцентризму і прокладання шляхів до взаєморозуміння, а саме:

– вивчення інших мов не робить людину автоматично терпимою стосовно інших культур, якщо не враховуються суб'єктивна цінність культурологічної інформації для кожного, хто вивчає культуру (мову);

– навчання іншомовного спілкування не досягає мети, якщо воно не відбувається в органічній єдності з іншими компонентами етнічності (генетичними, територіальними, економічними, релігійними і культурними проявами) [6: 15].

Зазначені положення не тільки не втратили актуальності в ХХІ столітті, але й стали важливими принципами комунікативно-міжкультурної концепції навчання – як стандарту сучасної лінгвістичної освіти в її національно специфічних варіантах (І. Бобришева, І. Крестинський, О. Митрофанова, І. Кушнір, О. Тарєва та ін.). Дедалі більшого поширення у вітчизняній та зарубіжній лінгводидактиці набувають інноваційні стратегії і тактики пріоритетного міжкультурно орієнтованого навчання, формування «міжкультурної лінгводидактики». Як слушно зауважує І. Кушнір, «сучасна лінгводидактична парадигма відзначається плюралістичністю та пануванням комунікативно-діяльнісного та міжкультурного підходів.., а в закладах вищої освіти України склалася плюралістична мобільна модель навчання української мови різних контингентів іноземних здобувачів вищої освіти» [9: 93].

Міждисциплінарний статус лінгводидактики зумовлює необхідність чіткого розуміння викладачем характеру взаємодії всіх її складників у процесі формування навичок спілкування іноземною мовою – лінгвістичного, психолінгвістичного, власне методичного. Комунікативна методика навчання УМІ та РМІ для частини іноземних студентів, передусім китайськомовних, є справжньою *terra incognita*, оскільки вони спираються на зовсім інший досвід, сформований системою національної освіти: «В основі системи освіти лежить давня конфуціанська система, яка базується на авторитарності, ієрархії, застосуванні цитат із праць давніх філософів і вчених ..; формулювання власної думки чи власного висловлювання іноземною мовою без заучування мовних кліше вимагає від них багатьох зусиль» [11: 215]. Докладно ці та інші етнопсихологічні й етнокультурні особливості висвітлюються в кандидатській дисертації Чжао Юйцзянь [12], а також у дослідженнях російських та китайських лінгводидактів (Т. Балихіної, О. Бараннікової, О. Бикової, І. Бобришевої, О. Тарєвої, Чень Чунься), зокрема висвітлено характерні особливості навчально-пізнавальної діяльності носіїв китайської мови, врахування яких є особливо важливим уже на базовому рівні з огляду на труднощі їхньої адаптації до чужого для них типу оволодіння іноземною мовою. Щоправда в умовах українського освітнього середовища переважають не монокультурні, а полікультурні групи іноземних студентів.

У ширшому контексті врахування адресата навчання заслугоує на увагу думка дослідниці І. Бобришевої, викладена в її докторській дисертації, про можливість формування національно орієнтованих моделей навчання іноземних студентів з урахуванням особливостей навчально-пізнавальної діяльності не окремих етнічних груп, а їх сукупності – представників різних метаєтносів. Порівнюючи особливості навчання студентів двох регіонів – «європейського» (Велика Британія, Німеччина, Франція та деякі інші) та «азійського» (Китай, Південна Корея, Японія), вона дійшла висновку про доцільність оперування в методиці навчання РМІ поняттям «культурні стилі навчально-пізнавальної діяльності». Виділення таких стилів здійснюється в процесі етнокультурного моделювання, практичною метою якого є «вміння викладача структурувати і здійснювати процес навчання національних груп учнів з урахуванням виявлених культурно-типологічних стилів навчально-пізнавальної діяльності» (переклад наш – Н. З., Ю. Г., М. Ш.) [2: 9]. Такий підхід є, безперечно, цікавим і для практики навчання іноземних студентів у полікультурних групах підготовчих відділень, а також філологів-бакалаврів, магістрів, стажерів, сформованих (у різних варіантах) студентами зі Швеції, Данії, Греції, Ірану, Туреччини, Китаю, Японії, Південної Кореї в КНУ імені Тараса Шевченка.

Відаючи належне необхідності враховувати в практиці навчання особливості навчально-пізнавальної діяльності іноземних студентів, зазначимо, проте, пріоритетність змістового компонента в моделі навчання – безвідносно до її універсальної чи національно специфічної (у методичному плані) реалізації. Маємо на увазі кардинальні відмінності системно-структурного характеру типологічно різних китайської та слов'янських мов, які значною мірою викликають труднощі в засвоєнні певних ділянок цільової мови і спричиняють типові для цього контингенту іномовців помилки.

Наявність численних публікацій, у яких розглядаються методично суттєві відмінності між контактуючими мовами, виявлені на основі зіставно-типологічного аналізу, позбавляє нас необхідності докладно висвітлювати ці, безперечно, важливі питання. Зайве доводити, що специфічність тієї чи іншої етномови стає очевидною тільки при зіставленні. «Наявність у кожній мові не лише свого набору засобів вираження, але й системи смислів,

які відбивають позамовну дійсність і які здатні передаватися властивими певній мові формальними і лексичними засобами, визначають необхідність виявлення й опису – з метою викладання – цих семантичних систем на основі закріплених за ними в мові формальних засобів їх вираження» [7: 63]. Схожий функціонально-ономасіологічний аспект було реалізовано в низці засобів вираження логіко-сміслових та семантико-синтаксичних відношень лінгводидактичного опису українською мовою [5: 58, 62–63].

Не можна не погодитися з тим, що одним із завдань викладача є, «знаючи принципи і способи вираження аналогічних смислів російською мовою і мовою учнів, уміти визначити, чим викликані їхні граматичні й інші (лінгвокраїнознавчі і ширше – культурологічні) помилки і якими є механізми їх попередження» (переклад наш – Н. З., Ю. Г., М. Ш.) [1: 138]. Це однаковою мірою стосується й української мови, що потребує окремого докладного висвітлення, тому тут проілюструємо наведену думку лише кількома спостереженнями авторів статті з досвіду викладання УМІ та РМІ студентам-першокурсникам із Китаю – філологам (КНУ імені Тараса Шевченка) та нефілологам гуманітарного профілю (Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури) щодо типових помилок на словотвірному, лексико-граматичному і синтаксичному рівнях, зумовлених різними чинниками.

1. Прикладом інтерферентних проявів на рівні словотворення є систематичні помилки в мовленні на зразок *китайська людина*, *китайский человек* замість суфіксальних іменників *китаець* (укр.), *китаец* (рос). На підготовчих відділеннях студенти завчають певну кількість лексичних одиниць із різними суфіксами для вираження значення «найменування людини за місцем проживання чи мешкання». Власне, для них не становить великих труднощів завчити список таких слів. Проте, можливо, і через недостатню кількість мовленнєвих вправ, у них не відбувається перебудова мисленнєвої структури рідної мови щодо цільової. На відміну від української та російської мов, де суфіксальні субстантиви становлять собою згорнуте судження «людина, що проживає в конкретній країні», у рідній мові воно виражається «двоєрогліфичною» структурою, «змінною» назвою країни і постійним компонентом «людина» – ієрогліфом «жень».

2. Однією зі «специфічних семантичних систем», як зазначалося вище, є універсальне поняття локуму – простору, яке

характеризується егоцентричною спрямованістю від суб'єкта пізнання, демонструючи його уявлення про світ [10: 211].

Загальновідомо, що значних труднощів студенти-іноземці (і не лише китайськомовні) зазнають у вираженні просторових відношень, зокрема, зі значенням загальної статичної локалізації, вербалізованої в українській мові прийменниками *у (в), на* і місцевим відмінком іменника. За свідченням китайських учених, особливості просторового сприйняття носіями китайської і російської мов значною мірою збігаються [4: 22]. Яскравим проявом китайської специфіки є сприйняття поверхні як локуму щодо певного об'єкта в просторі. Проте концептуалізація і мовна репрезентація простору в китайській картині світу базується не на класифікації локальних відношень, а на формуванні поняття «місце». Характерне для носіїв індоєвропейських мов уявлення про перебування всередині чого-небудь (*в аудиторії, у літаку, у сидлі*) в китайській мові передається словосполученням з обов'язковим локатором *shang* (на поверхні чого-небудь): *zai ketan shang* – в аудиторії. Національномовною специфічністю вирізняються й інші просторові уявлення (*п'раворуч, ліворуч, зверху, знизу* тощо), зумовлені як системно-структурними, культурно-типологічними відмінностями, так і особливостями мовомислення при відтворенні предметних відношень навколишньої дійсності.

3. Особливостями мовомислення зумовлюються не лише предметні, але й ще більшою мірою, деякі логічні, психолого-мотиваційні відношення. Китайцям властивий конкретно-символічний спосіб мовленнєво-мисленнєвої діяльності на відміну від абстрактно-поняттєвого, умовно кажучи, у «європейців». Показовими щодо цього є типові помилки китайських студентів у мовленні при вираженні причиново-наслідкових відношень. Про це свідчать, зокрема, результати стартового тестування першокурсників: змішування сполучників *тому що і тому* (укр.) і *потому что и поэтому* (рос.) у мовних вправах; аналогічне поєднання двох простих речень у складне, на зразок *Ішов доц, тому що ми не поїхали на екскурсію* та ін. Такого роду помилки (їх докладний аналіз потребує окремого висвітлення) свідчать про необхідність формування в студентів вже на базовому етапі навчання розуміння логіко-граматичних аспектів причини і наслідку, а також застереження від поширення завченого зразка на інші ситуації без їх логічного аналізу.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Модель національно орієнтованого навчання УМІ та РМІ з часу свого становлення зазнала певної модифікації всіх її компонентів – лінгвістичного, психолінгвістичного, психолого-педагогічного і власне методичного (процесуального й операційного). Особливо помітною є еволюція поглядів на засадничий методичний принцип цієї моделі – врахування рідної мови й культури студентів: від його абсолютизації чи повного заперечення до сучасного розуміння рідної мови й культури іномовців як організуючого фактора формування концепції міжкультурно орієнтованого навчання. Зрушення в теоретичному осмисленні й практичному застосуванні цієї цілісної лінгводидактичної моделі зумовлені, із одного боку, змінами в комунікативно-освітньому просторі, необхідністю врахування етнічних особливостей національних груп закордонних студентів – носіїв різноструктурних мов та типологічно відмінних культур для оптимізації їх навчання в монокультурному чи полікультурному освітньому середовищі у ЗВО України. Провідною тенденцією в цьому плані є увага, що постійно зростає, до врахування особливостей когнітивно-мисленнєвої та навчально-пізнавальної діяльності носіїв мови і відповідної етнометодичної корекції для інтенсифікації процесу формування стійких навичок українського та російського мовлення, подолання інтерферентного впливу рідної мови та культури. Це своєю чергою потребує забезпечення на міжуніверситетському рівні підвищення етнометодичної та етнопедagogічної кваліфікації викладачів.

Перспективними для подальшого дослідження порушених у нашій статті проблем є культурознавчі аспекти зіставного опису української та рідної мов студентів – носіїв різноструктурних мов із метою виявлення потенційних зон «культурної інтерференції» і створення на цій основі національно орієнтованих навчальних матеріалів та лінгвометодичних рекомендацій для викладачів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Акимова И.И. О соотношении методики и лингводидактики и необходимости ориентированных грамматических описаний русского языка как иностранного. *Международный научно-исследовательский журнал*. Серия Филологические науки. Выпуск 7 (73). Июль 2018. С. 135–138. URL: <https://research-journal.org/languages/o-sootnoshenii->

- metodiki-i-lingvodidaktiki-i-neobxodimosti-nacionalno-orientirovannyx-grammaticeskix-opisanij-russkogo-yazyka-kak-inostrannogo/ (дата звернення: 07.03.2020).
2. Бобрышева И.И. Культурно-типологические стили учебно-познавательной деятельности иностранных учащихся в методике обучения русского языка как иностранного: автореф. дисс. ... д-ра пед. наук: 13.00.02 / Гос. ин-т рус. языка им. А.С. Пушкина. Москва, 2004. URL: <https://www.dissercat.com/content/kulturno-tipologicheskie-stili-uchebno-poznavatelnoi-deyatelnosti-inostrannykh-uchashchikhsy/read> (дата звернення: 07.03.2020).
 3. Булаховський Л.А. Порівняльне вивчення української й російської мов. *Шлях освіти. Путь просвещения*. Харків, 1924. № 11–12. С. 74–85.
 4. Ван Сяоцян. Сопоставительный анализ способов выражения пространственно-статических отношений в китайском и русском языках. *Сопоставительные и историко-типологические исследования*. Вестник НГУ. Лингвистика и межкультурная коммуникация. Новосибирск, 2010. Т. 8. Выпуск 1. С. 20–33.
 5. Всеволодова М.В. Лингвистические проблемы семантизации грамматики. *Русский язык за рубежом*. 1984. № 6. С. 61–66.
 6. Зайченко Н., Присяжнюк Н. Українська мова в контексті мовної політики світу ХХІ століття. *Мовознавство: Тези та повідомлення III Міжнародного конгресу україністів*. Харків: Око, 1996. С. 13–16.
 7. Зайченко Н.Ф. Становлення і розвиток лінгводидактики української мови як іноземної в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка. *Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур. Пам'яті академіка Леоніда Булаховського. До 175-річчя кафедри слов'янської філології*: збірник наукових праць. Київ, 2017. С. 54–63.
 8. Зайченко Н. Національно орієнтоване навчання іноземної мови в контексті лінгводидактичної парадигми ХХІ століття. *Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур. Пам'яті академіка Леоніда Булаховського*. Випуск 36. Київ: «Освіта України», 2020. С. 37–48.
 9. Кушнір І. Сучасна лінгводидактика української мови як іноземної: досягнення, проблеми, перспективи. *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки*. Харків: ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2019. Випуск 34. С. 93–107. DOI: <https://doi.org/10.26565/2073-4379-2019-34-07>.
 10. Цимбал С.В. Категорії темпоральності та локативності в мовній картині світу китайського етносу. *Одеський лінгвістичний вісник*. 2016. № 7. С. 210–215.
 11. Цісар Н. Українська мова як іноземна в китайській аудиторії: аспекти міжкультурної комунікації. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної*. Львів, 2014. Випуск 10. С. 214–219.

12. Чжао Юйцзянь. Лингводидактические основы этноориентированного обучения русскому языку и тестирования: на примере китайских учащихся. Москва, 2009. 297 с. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/etnoorientirovannyy-podhod-k-organizatsii-protsesta-obucheniya-kitayskih-uchaschihsya-russkomu-yazyku-na-dovuzovskom-etape-na-baze/viewer> (дата звернення: 07.03.2020).

REFERENCES

- Akimova, I.I. (2018). O sootnoshenii metodiki i lingvodidaktiki i neobhodimosti orientirovannykh grammaticheskikh opisaniy russkogo yazyka kak inostrannogo [On Correlation between Methodic and Linguodidactic and Necessity of Grammatically Oriented Descriptions of Russian as a Foreign Language]. *Mezhdunarodnyj nauchno-issledovatel'skij zhurnal [International Research Journal], Series Philological sciences*, 7 (73), July, pp. 135–138 [online]. Available at: <https://research-journal.org/languages/o-sootnoshenii-metodiki-i-lingvodidaktiki-i-neobxodimosti-nacionalno-orientirovannykh-grammaticheskikh-opisaniy-russkogo-yazyka-kak-inostrannogo/> [Accessed 17 Feb. 2020] [in Russian].
- Bobrysheva, I.I. (2004). Kulturno-tipologicheskie stili uchebno-poznavatelnoj dejatel'nosti inostrannykh uchashchihsja v metodike obuchenija russkogo jazyka kak inostrannogo [Cultural and Typological Styles of Educational and Cognitive Activity of Foreign Students in Teaching Methods for Russian as a Foreign Language]. *Extended abstract of Doctor's thesis*. Moscow: Pushkin State Russian Language Institute [online]. Available at: <https://www.dissercat.com/content/kulturno-tipologicheskie-stili-uchebno-poznavatelnoi-deyatelnosti-inostrannykh-uchashchikhsy/read> [Accessed 17 Feb. 2020] [in Russian].
- Bulahovskij, L.A. (1924). Porivnyal'ne vyvchennja ukrajinskoyi j rosijskoyi mov [Comparative Learning of Ukrainian and Russian Languages]. *Shlyah osvity. Put' prosveshheniya [The road to enlightenment]*. Kharkiv, 11-12, pp. 74–85 [in Ukrainian].
- Cisar, N. (2014). Ukrajinska mova yak inozemna v kytajskij audytoriji: aspekty mizhkulturnoyi komunikaciyi [Ukrainian as a Foreign Language for Chinese Audience: Intercultural Communication Aspects]. *Teoriya i praktyka vykladannya ukrajinskoyi movy yak inozemnoyi [Principles and Practices of Teaching Ukrainian as a Foreign Language]*. Lviv, 10, pp. 214–219 [in Ukrainian].
- Cymbal, S.V. (2016). Kategoriji temporalnosti ta lokatyvnosti v movnij kartyni svitu kytajskogo etnosu [Temporality and Locative Category in a Language Picture of the World of the Chinese Ethnic Group]. *Odeskij lingvistychnyj visnyk [Odessa Linguistic Bulletin]*, 7, pp. 210–215 [in Ukrainian].

- Kushnir, I. (2019). Suchasna lingvodydaktyka ukrayinskoyi movy yak inozemnoyi: dosyagnennya, problemy, perspektyvy [Modern Linguodidactic of Ukrainian as a Foreign Language: Achievements, Problems, Prospects]. *Vykladannya mov u vyshhyh navchalnyh zakladah osvity na suchasnomu etapi. Mizhpredmetni zvyazky [Teaching Languages at Higher Institutions]*. Kharkiv: V.N. Karazin Kharkiv National University, 34, pp. 93–107 [in Ukrainian]. DOI: <https://doi.org/10.26565/2073-4379-2019-34-07>.
- Vsevolodova, M.V. (1984). Lingvisticheskie problemy semantizacii grammatiki [Linguistic Problems of Grammar Semantization]. *Russkij jazyk za rubezhom [Russian language abroad]*, 6, pp. 61–66 [in Russian].
- Wang, Xiaoxian (2010). Sopostavitelnyj analiz sposobov vyrazhenija prostranstvenno-statsicheskikh otnoshenij v kitajskom i ruskom jazykah [Comparative Analysis of Ways to Express Spatial and Static Relations in the Chinese and Russian Languages]. *Sopostavitelnye i istoriko-tipologicheskie issledovanija. Vestnik NGU. Lingvistika i mezhkulturnaja komunikacija [Comparative and Historical and Typological Studies. Bulletin of NGU. Linguistic and intercultural communication]*. Novosibirsk, Vol. 8, 1, pp. 20–33 [in Russian].
- Zajchenko, N. (2020). Nacionalno oriyentovane navchannya inozemnoyi movy v konteksti lingvodydaktychnoyi paradygmy XXI stolittya [Nationally Oriented Teaching a Foreign Language in the Linguodidactical Paradigm of XXI Century]. *Komparatyvni doslidzhennya slovyanskyx mov i literatur. Pamyati akademika Leonida Bulaxovskogo [Comparative Studies of Slavic Languages and Literatures. In mem. Leonid Bulakhowsky]*. Kyiv, 36, pp. 37–48 [in Ukrainian].
- Zajchenko, N.F. (2017). Stanovlennya i rozvytok lingvodydaktyky ukrayinskoyi movy yak inozemnoyi v Kyivskomu nacionalnomu universyteti imeni Tarasa Shevchenka [Establishment and Development of Linguodidactics of Ukrainian as a Foreign Language in Kyiv National Taras Shevchenko University]. *Komparatyvni doslidzhennya slovyanskyx mov i literatur. Pamyati akademika Leonida Bulaxovskogo [Comparative Studies of Slavic Languages and Literatures. In mem. Leonid Bulakhowsky]*. Kyiv, pp. 54–63 [in Ukrainian].
- Zajchenko, N. and Prysyazhnyuk, N. (1996). Ukrayinska mova v konteksti movnoyi polityky svitu XXI stolittya [Ukrainian Language in World Language Policy Context of XXI Century]. *Movoznavstvo: Tezy ta povidomlennya III Mizhnarodnogo kongresu ukrajinistiv [Linguistics: Abstracts and reports of the III International Symposium of Ukrainians]*. Kharkiv, pp. 13–16 [in Ukrainian].
- Zhao, Yujian. (2009). *Lingvodidakticheskie osnovy etnoorientovannogo obuchenija ruskomu jazyku i testirovanija: na primere kitajskih uchashhihsja [Linguodidactical Basics of Ethnically Oriented Teaching*

and Testing Russian Language: Case of Chinese Students [online]. Moscow. Available at: <https://cyberleninka.ru/article/n/etnoorientirovannyu-podhod-k-organizatsii-protsessa-obucheniya-kitayskih-uchaschihsya-russkomu-yazyku-na-dovuzovskom-etape-na-baze/viewer> [Accessed 17 Feb. 2020] [in Russian].

Стаття надійшла до редакції: 19.02.2020

Зайченко Неоніла Федорівна, канд. філол. наук, професор кафедри іноземних мов Національної академії образотворчого мистецтва і архітектури (02000, Київ, Вознесенький узвіз, 20); e-mail: nila.zaychenko@gmail.com; orcid: <https://orcid.org/0000-0001-7315-8587>.

Зайченко Неонила Федоровна, канд. філол. наук, професор кафедри іноземних мов Національної академії образотворчого мистецтва і архітектури (02000, Київ, Вознесенський спуск, 20); e-mail: nila.zaychenko@gmail.com; orcid: <https://orcid.org/0000-0001-7315-8587>.

Neonila Zaichenko, PhD in Philology, Professor, Department of Foreign Languages, National Academy of Fine Arts and Architecture (02000, Kyiv, 20 Voznesensky Uzviz); e-mail: nila.zaychenko@gmail.com; orcid: <https://orcid.org/0000-0001-7315-8587>.

Гавриленко Юлія Юрївна, канд. філол. наук, асистент викладача кафедри української та російської мов як іноземних Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка (01601, Київ, бульв. Тараса Шевченка, 14); e-mail: gavrilenkou.u@gmail.com; orcid: <https://orcid.org/0000-0002-7452-1031>.

Гавриленко Юлия Юриевна, канд. філол. наук, асистент преподавателя кафедри українського і російського мов як іноземних Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка (01601, Київ, бульв. Тараса Шевченка, 14); e-mail: gavrilenkou.u@gmail.com; orcid: <https://orcid.org/0000-0002-7452-1031>.

Julia Gavrylenko, PhD in Philology, Teaching Assistant, Department of Ukrainian and Russian as Foreign Languages, Taras Shevchenko National University of Kyiv (01601, Kyiv, 14 Taras Shevchenko Blvd.); e-mail: gavrilenkou.u@gmail.com; orcid: <https://orcid.org/0000-0002-7452-1031>.

Шевченко Мирослава Вікторівна, канд. філол. наук, доцент кафедри української та російської мов як іноземних Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка (01601, Київ, бульвар Тараса Шевченка, 14); e-mail: mirvik@bigmir.net; orcid: <http://orsid.org/0000-0002-7659-4007>.

Шевченко Мирослава Викторовна, канд. филол. наук, доцент кафедры украинского и русского языков как иностранных Института филологии Киевского национального университета имени Тараса Шевченко (01601, Киев, бульв. Тараса Шевченко, 14); e-mail: mirvik@bigmir.net; orcid: <http://orsid.org/0000-0002-7659-4007>.

Myroslava Shevchenko, PhD in Philology, Associate Professor, Department of Ukrainian and Russian as Foreign Languages, Institute of Philology, Taras Shevchenko National University of Kyiv (01601, Kyiv, 14 Taras Shevchenko Blvd.); e-mail: mirvik@bigmir.net; orcid: <http://orsid.org/0000-0002-7659-4007>.